

FARKAS CSAMANGÓ ERIKA

A föld- és vízvédelem hatályos jogi szabályozása

A környezet védelme, a természeti értékek megőrzése napjainkra a társadalmi, gazdasági élet meghatározó részévé vált. Ennek oka a nem megfelelő gazdálkodás következtében a természeti erőforrások gyors ütemű felhasználása, és a gazdasági tevékenységek hatásaként a környezetbe kibocsátott szennyező anyagok növekvő mennyisége. Mindezek eredményeképpen minden környezeti elem állapota romlott, és ez a használatok korlátozásával együtt jár. A gazdasági-társadalmi feladatok végrehajtásával párhuzamosan, azokkal együtt kell a környezetvédelem gondjait megoldani. Nyilvánvalóvá vált napjainkra, hogy a környezetvédelmi problémákat nem lehet egymástól elkülönítetten kezelni.

Ezen tanulmányban főként a termőföldről szóló törvénnyel, valamint a vízgazdálkodásról szóló törvénnyel kívánok foglalkozni a környezetvédelem aspektusából. Szeretném összevetni ezeket a környezet védelmének általános szabályairól szóló törvénnyel.

1. A környezet védelmének általános szabályairól

Közel húsz év telt el az első környezetvédelmi törvény megjelenése óta. Az 1976. évi II. tv. az emberi környezet védelméről előremutató jogszabálynak számított. A környezetvédelem, mint társadalmi probléma, e törvény szintjén nyert megfogalmazást. A törvény nem jelentett a végrehajtás számára igazi normát, a környezetvédelem nem épült be társadalmi-gazdasági folyamatokba. Nem tartalmazott garanciális szabályokat a nyilvánosság és az ellenőrzés számára.

Egy új törvény kidolgozását indokolta az a változás, amelynek következtében a környezeti elemek megóvásának és takarékos használatának jelentősége felértékelődött. A környezet védelmének nemzetközi megítélésében is változás ment végbe.

Az ENSZ égisze alatt kidolgozásra kerültek a fejlődés alapelvei, több nemzetközi egyezményt dolgoztak ki, számos fejlett országban (pl. Japán, USA) szabályozták a környezethasználat módját, mértékét határértékek kidolgozásával.

A magyarországi rendszerváltás után olyan törvény meghozatala vált szükségessé, amely a megváltozott társadalmi, politikai, gazdasági viszonyok között képes érvényre juttatni a környezetvédelem érdekeit. A törvényalkotásnak tekintettel kell lennie a környezet védelmének érdekeire.

Ugyanakkor a környezetvédelmi jogi szabályozásnak figyelemmel kell lennie a társadalmi-gazdasági élet más vonatkozásait szabályozó jogi normákra. Hangsúlyosan

megfogalmazódnak a környezetért való felelősség szabályai, ráépülve más jogterületi törvényekre. Új elképzelés a társadalom részvételének szabályai, a nyilvánosság elve és az információhoz jutás lehetőségének megteremtése. A környezetvédelem a modern állam egyik alapvető funkciója, amely a jól működő szervezeti rendszer kiépítését teszi szükségessé.

Az Országgyűlés hosszas előkészítő munka után 1995-ben fogadta el a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvényt (a továbbiakban: Kvt.). Erre épülve azóta számos szakterületi törvény és alacsonyabb szintű norma született.

A törvény kerettörvény, nem tartalmazza a környezetjog részleteit, csak azokat az elveket, általános követelményeket, szervezeti, intézményi és eljárásjogi kérdéseket, amelyek a környezetjog további fejlődése szempontjából lényegesek lehetnek.

A törvény preambuluma nem jelent igazi normaszöveget: „Az Országgyűlés tekintettel arra, hogy a természeti örökség és a környezeti értékek a nemzeti vagyon részei, amelyeknek megőrzése és védelme, minőségének javítása alap-feltétel az élővilág, az ember egészsége, életminősége szempontjából; e nélkül nem tartható fenn az emberi tevékenység és a természet közötti harmónia, elmulasztása veszélyezteti a jelen generációk egészségét, a jövő generációk létét és számos faj fennmaradását, ezért az Alkotmányban foglaltakkal összhangban a következő törvényt alkotja:”

A fent kiemelt három elem: a nemzeti vagyon fogalmának értelmezése, a harmonikus fejlesztés elve, illetve fenntarthatóság és a jövő generációk védelmének törvényi kinyilvánítása.

A törvény a „környezet védelmének általános szabályai” címet viseli, az egész törvény jobbra elveket, elvi szintű kötelezettségeket, fontosabb jogintézményeket és néhány eljárási szabályt tartalmaz. Rámutat kapcsolódó rendelkezések sokaságára. A „törvény hatálya” cím alatt találhatók azok a szabályozási területek, melyek külön törvényi rendezést igényelnek. A taxatív meghatározott 18 terület között van a témánk szempontjából kiemelt *termőföld és a vízgazdálkodás* (Kvt. 3. §).

A törvény II. fejezetében tárgyalja a környezeti elemek védelmének és az elemeket veszélyeztető tényezőknek kérdéseit. A környezet egyes elemeinek – föld, víz, levegő, élővilág, mesterséges környezet – védelme jelenti a környezetjog anyagi jogát. A környezeti elemek védelmének szervezeti, eljárási, intézményi kereteit az engedélyezés, az egyes szervek közötti hatáskörmegosztás, a felelősség és más jogintézmények teremtik meg. A határérték határozza meg a terhelhetőséget, a szennyezési kereteket.

A Kvt. nem törekszik az egyes környezeti elemek, illetve azokat veszélyeztető tényezők sajátosságainak megfelelő részletes szabályok megállapítására, de megadja a környezeti elemek környezetvédelmi szempontú értelmezését, valamint az elemek védelmét szolgáló alapkövetelményt.

II. A környezetjog különös szabályai

1. A földvédelem hatályos jogi szabályozása

1.1. A termőföldre vonatkozó szabályozás a hatályos Alkotmányban

Hatályos Alkotmányunk (1949. évi XX. tv.) 13. § (1) bek-e szerint „A Magyar Köztársaság biztosítja a tulajdonhoz való jogot.”

Az Alkotmány nem tesz különbséget a tulajdon tárgyát képező dolgok között a termőföld (vagy föld) és az egyéb vagyontárgyak között, de megkülönbözteti a köztulajdont és magántulajdont. A Polgári Törvénykönyv (a továbbiakban: Ptk.) magyarázata szerint „Az Alkotmány szövege úgy értelmezhető, hogy a magyar jogrendszerben létezik a magyar állam (termőföld) tulajdona [10. § (1)], az önkormányzatok tulajdona [12. § (2)], a magántulajdon [9. § (1)] és köztulajdon [9. § (1)]”.¹ A magyar állam termőföldtulajdona és a magántulajdon egyenjogú és egyenlő védelemben részesül. Az Alkotmány 10. § (1) és (2) bekezdése szerint mégsem egyenrangú annyiban, hogy az állam tulajdonában lévő termőföld a nemzeti vagyon részét képezi, valamint az állam kizárólagos tulajdonának körét törvény határozza meg, és a magántulajdonú termőföld az állam és az önkormányzat részére közérdekből kisajátítható.

1.2. A föld védelme a környezetvédelmi törvény alapján

A környezeti elemek vonatkozásában kettős törvényi szabályozás érvényesül: a Kvt. mellett minden esetben ott áll a szakterületi törvény is.

A földvédelem törvényi szintű szabályozása is a fentiek szerint kettős alapon nyugszik. Az egyik jogszabály az 1994. évi LV. tv. a termőföldről (a továbbiakban: Tftv.), a másik a már említett Kvt. Először az utóbbi törvény ide vonatkozó szabályait ismertetem, azután térek rá a földtörvény szabályaira.

A Kvt. II. fejezete tárgyalja a környezeti elemek védelmének témakörét. A 13. § (1) bekezdése ezen elemek egységükben és kölcsönhatásukban történő védelmét írja elő. A környezeti elemek védelme minőségi, mennyiségi védelmet valamint az elemeken belüli arányok és folyamatok védelmét jelenti. A környezetvédelmi megközelítésnek is van minőségi és mennyiségi vonulata, úgy mint a termőföldtörvénynek, de a környezetvédelem szempontjából a föld a környezet egyik eleme a víz, a levegő, az élővilág és a települési környezet mellett.

A földet így módon nem csupán önmagában, hanem a többi elemmel egységben, az egymással való kölcsönhatás figyelembevételével kell védeni.

A 14–17. § tartalmazza a föld védelmére vonatkozó keretszabályokat. „14. § (1) A föld védelme kiterjed a föld felszínére és a felszín alatti rétegeire, a talajra, a kőzetekre és az ásványokra, ezek természetes és átmeneti formáira és folyamataira. (2) A föld védelme magába foglalja a talaj termőképessége, szerkezete, víz- és levegőháztartása, valamint élővilága védelmét is.”

A Kvt. rendelkezései a száraz földfelszín egészét védik, kiterjedve a felszín alatti rétegek, a talaj, a kőzetek és az ásványok védelmére is. Ebből a szempontból védett az a föld is, amely a mezőgazdasági termelés szempontjából nem jöhet számításba.

A Kvt. 15. §-a előírja, hogy csak olyan tevékenység végezhető mind a földfelszínen, mind a földben, illetve olyan anyagok helyezhetők el ott, amelyek a mennyiséget, minőséget, azok folyamatait nem veszélyeztetik, szennyeznek, károsítják.

A törvény alapelvei között szerepel a megelőzés, helyreállítás, elővigyázatosság, felelősség elve. Ha valaki magatartásával a környezet minőségének – így a föld minőségének is – romlását okozza, köteles azért helytállni. A nemzetközi és európai dokumentu-

¹ A Polgári Törvénykönyv magyarázata. Első kötet. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp., 1992. 219–483. p.

mokból ismert „a szennyező fizet” elv. A szennyezés okozója, előidézője felel a környezeti állapot helyreállításáért és az okozott kár megtérítéséért.

Kisegítő elv a komplexitás, mely szerint a jogrendszer felelősségi szabályai egymással kombinálva, együttesen alkalmazandók. Egyszerre jöhet szóba a közigazgatási, polgári jogi, büntetőjogi, szabálysértési, pénzügyi jogi, stb. szankciók.

A 16. § szerint a beruházás (bányászat, építés) megkezdése előtt gondoskodni kell a termőréteg megfelelő letermeléséről és termőtalajkénti felhasználásáról. E követelmény érvényesülését gátolják a megvalósítás nagy költségei. A termőtalaj vastagsága változó, annak letermelése a domborzati viszonyok megváltozását is eredményezheti. Például lignitbánya esetében több ezer ha terület lehet érintett, ennek termőrétege elvész a meddő közetkező keverve.

A 17. § a kőzetek és ásványok bányászata esetén igénybevételi határérték meghatározását teszi kötelezővé.

1.3. A föld védelme a termőföldről szóló törvény alapján, a termőföldvédelem szabályai

A rendszerváltás a privatizációval és a kárpótlással alapjaiban alakította át a földhasználati rendszert. Hiányzott a szakértelem a talaj megóvásához, hiányzott a tőke, az eszközök elavultak. A tulajdonviszonyok átrendeződése tette időszerűvé a termőföldre vonatkozó új törvény megalkotását. A földprivatizáció eltérő gazdasági, társadalmi helyzetű és teljesítő képességű, erősen megosztott népességcsoportokat jutató földtulajdonhoz. A Tftv. a magántulajdonú földek túlsúlyára figyelemmel szabályozza a termőföld fogalmát, használatát, hasznosítását és védelmét.

A termőföldtörvény szabályai a mezőgazdasági ágazat termelőképessége fenntartása érdekében védi a földet. Célja, hogy minél jobb minőségű és minél nagyobb mennyiségű termőföld álljon rendelkezésre. A termőföldvédelemnek két vonatkozása is van: Egyik a mennyiségi védelemnek megfelelő földvédelem és a minőségi aspektust jelentő talajvédelem.

Míg a Kvt. rendelkezései a száraz földfelszín egészét védik, kiterjedve a felszín alatti rétegek, talajvíz, kőzetek védelmére, addig a termőföldvédelem szabályai csak a termőföldekre, illetve a más célra hasznosított területekre vonatkoznak, valamint kiterjednek még a mezőgazdasági művelés alatt álló belterületi földekre is.

A termőföld jogi fogalmát hazánkban először az 1987. évi I. tv. (továbbiakban: Ftv.) határozta meg. Ennek a törvénynek a hatálya az ország területén lévő valamennyi földre kiterjedt úgy, hogy négyféle rendeltetésű földet különböztetett meg. A föld rendeltetése szerint termőföld, építmény elhelyezésére szolgáló-, különleges rendeltetésű és hasznosításra alkalmatlan föld lehetett. A földek rendeltetés szerinti csoportosítását az az igény indokolta, hogy a földjogi szabályozás ne a földek fekvéséhez igazodjon, hanem a rendeltetést vegye alapul. Azonos rendeltetésű földre azonos szabályok vonatkoznak, függetlenül a fekvésétől.

A termőföldtörvény a földek rendeltetés szerinti kategóriákba sorolását megszünteti, és helyette csak a termőföldre tartalmaz szabályokat. Kimondja ugyanakkor, hogy a termőföldek hasznosítására és védelmére vonatkozó szabályokat alkalmazni kell azokra a földekre is, amelyek korábban építmény elhelyezésére szolgáló, különleges rendeltetésű vagy hasznosításra alkalmatlan földnek minősültek. A törvény tárgyi hatálya körébe a földhasznosítás és a földvédelem szempontjából bevonja a termőföldnek nem minősülő

más földeket is. Ide tartoznak a ténylegesen mező- és erdőgazdasági művelés alatt álló belterületi földek is, amíg azokat építési telekké, építési területté nem alakítják. Kiterjed a törvény tárgyi hatálya a természetvédelmi oltalom alatt álló termőföldterületekre, illetve az erdőterületek talajának védelmére is, ha jogszabály másként nem rendelkezik.

A *talaj* törvényi fogalma a 3. § e) pontjában található: „a Föld szilárd felszínének élő közege, amelynek a legfontosabb tulajdonsága a termékenység, feltételeken megújuló természeti erőforrás”.

A *termőföld* törvényi fogalma a 3. § a) pont szerint „az a földrészlet, amelyet a település külterületén az ingatlan-nyilvántartásban szántó, szőlő, gyümölcsös, kert, rét, legelő (gyep), nádas, erdő, fásított terület művelési ágban vagy halastóként tartanak nyilván”.

Nem tartalmazza a Tftv. a földre, mint környezeti elem védelmére vonatkozó szabályokat, és azokat a szabályokat, amelyekben a föld, mint védett természeti tárgy jelenik meg. A 2001. évi CXVII. törvény, mely a Tftv. módosításáról szól visszaállította a termőföld fogalmába a gyeperő helyett a legelő és a rét művelési ágakat, és új művelési ágaként vezette be a fásított területet. Kiegészült a törvény új, a gazdálkodó struktúrákkal kapcsolatos fogalmakkal.

1.3.1. A termőföld tulajdonjogának megszerzése

A föld, mint természeti tárgy, korlátozott mértékben áll rendelkezésre, mással nem helyettesíthető. Ezért korlátozott mértékben teszi lehetővé a törvény a tulajdonjog megszerzését, egyes jogalanyokat kizár abból, hogy termőföldre tulajdonjogot szerezzenek. Belföldi magánszemélyek részére a termőföld tulajdonjogának megszerzését legfeljebb 300 hektár terület nagyságig engedi meg, amelynek aranykorona értéke a 6000 AK-t nem haladhatja meg.

Belföldi jogi személyek és jogi személyiség nélküli más szervezetek termőföld tulajdonjogát nem szerezhetik meg, kivéve a Magyar Államot, az önkormányzatot, az erdőbirtokossági társulatot és a közalapítványt. Az egyházi jogi személy pedig csak taxatív felsorolt szerződés alapján szerezhet tulajdonjogot.

Külföldi jogi személyek, magánszemélyek és belföldi székhellyel rendelkező, külföldi részvétellel működő gazdasági társaságok termőföld és védett természeti terület tulajdonjogát nem szerezheti meg.

1.3.2. A hasznosítás szabályai

A Tftv. szerint a termőföld használója választása szerint köteles a termőföldet az ingatlan-nyilvántartásban feltüntetett művelési ágnak megfelelő termeléssel hasznosítani, vagy a termelés folytatása nélkül a talajvédelmi előírásokat betartani. Köteles továbbá a föld termelékenységének fenntartásáról, illetve növeléséről gondoskodni.

Az állam korlátozhatja a választási jogot, oly módon, hogy – kártalanítás mellett – felfüggeszti a hasznosítási kötelezettséget.

– *Ideiglenes hasznosítás* kötelezettség a mezőgazdasági termelésből kivont föld használatára vonatkozik. E szerint mezőgazdasági művelést kell folytatni rajta a más célú rendeltetés megkezdéséig.

- *Mellékhasznosítási* kötelezettség a különleges rendeltetésű földekre vonatkozik, illetve ahol építményt lehet elhelyezni. Itt mezőgazdasági művelést is köteles végezni a használó, de csak akkor, ha nem akadályozza, korlátozza a rendeltetésszerű használatot.
- *Újrahasznosítási* kötelezettség esetén a használó az eredeti hasznosítási mód szerinti használatra köteles alkalmassá tenni a földet.

Környezet- illetve természetvédelmi szempontú előírás, hogy mind a termőföld hasznosítása, mind egyes tevékenységek végzése során meg kell őrizni a táj alakítási és helyi éghajlati jellegét meghatározó elemeit. Ide kell érteni a domborzatot, a jellegzetes felszíni adottságokat, pl. a természetes vízfelületet, nádasokat, a kulturális vagy történeti tájértékeket, földvárakat.

A művelési kötelezettséghez ellenőrzési és szankcionálási rendszer kapcsolódik. Az ellenőrzést a földhivatalok, illetve a földművelésügyi hivatal látja el.

A földvédelem és földhasznosítás egymásba kapcsolódó szabályait a Tftv. V. fejezete szabályozza, a talajvédelemmel a VI. fejezet foglalkozik. A talajvédelem célja – a Kvt-vel összhangban – a termőföld termelékenységének és minőségének megóvása, fizikai, kémiai és biológiai romlásának megelőzése illetve elhárítása. A talaj termőképességéhez kapcsolódik a talaj szerkezete, víz-, és levegőháztartása, élővilága is.

1.3.3. Talajvédelem- a termőföld minőségi védelme

Magyarország területének mintegy 85 %-a – talajok termelékenységétől függően – különböző mező- és erdőgazdasági célú hasznosítására alkalmas. A termőtalajok hazánk egyik legfontosabb természeti kincsei, melynek mennyiségi és minőségi védelme sokkal nagyobb figyelmet érdemel.

Annak érdekében, hogy a termőföldek termőképességét megőrizzük és a talajokat közvetlenül érő kedvezőtlen hatásokat, szennyezéseket a lehető legkisebbre csökkentjük, átfogó intézkedésekre van szükség.

A mezőgazdaság a legnagyobb területhasználó Magyarországon. A talajok termelékenysége, minőségi, mennyiségi védelme érdekében alapvető talajvédelmi intézkedések bevezetésére van szükség. Termőtalajaink minőségének romlása olyan mértékűt kezdett egyes területeken ölteni, hogy veszélyezteti a mezőgazdasági tevékenységek természeti feltételeinek fennmaradását. Ilyen talajdegradációs folyamat a víz és szél okozta talajerózió, savanyodás, szikesedés, szervesanyag-tartalom csökkenése és egyéb fizikai, kémiai és biológiai romlás, illetve szennyezés.

A talajvédelemmel kapcsolatos feladatok a földhasználót terhelik elsősorban, de az államnak is vannak kötelezettségei. Például nyilvántartási rendszer, információs rendszer működtetése, nemzetközi kötelezettségek, talajvédelmi koncepció kidolgozása. Növényegészségügyi és talajvédelmi állomások látják el megyei szinten az igazgatási feladatokat.

Szeretnék itt kitérni röviden, tájékoztatóképpen Csongrád megye talajának állapot-jellemzésére.² A természeti erőforrások közül megyénkben kiemelkedő jelentőséggel bír a talaj. Legfontosabb a termelékenysége, de használjuk szűrő-képességét is, mellyel

² DR. RAKONCZAI JÁNOS: *Csongrád megye környezetvédelmi stratégiája és operatív programja I.*, Szegedi Tudományegyetem Természeti földrajzi Tanszék kiadványa, Szeged, 2000. 7–30. p.

hozzájárul a környezetet érő terhelés csökkentéséhez, s így a felszín alatti vizek védelméhez.

A talaj ésszerű hasznosítása, állagának védelme, funkcióképességének megóvása, termelékenységének fenntartása környezetvédelmünk egyik legfontosabb feladata.

A megye 40.000 ha termőterületének 61 %-án szántóföldi művelés folyik. A tápanyag-ellátottság tekintetében a megye talajai az országos átlagnál jobb képet mutattak az 1990-es évek elején. Azóta a műtrágya-felhasználás országos szinten és a megyében is visszaesett. A megye talajait veszélyezteti a defláció. Az ilyen károk növekedéséhez hozzájárult a mezővédő erdősávok megszüntetése, hiánya. A szélerozió szintén fenyegeti a jó minőségű talajok humuszos rétegét is. A mezőgazdaságilag művelt területeken jelentős mértékű a talaj fizikai tulajdonságainak romlása.

A megye területén talajszennyező forrásokként a következők jöhetnek szóba:

- a) olajbányászattal kapcsolatos talajtani hatások;
- b) termálvízkutak csurda- és kútvízéből adódó sótartalom-növekedés;
- c) helytelen műtrágyatárolásból adódó talajszennyeződések;
- d) kommunális hulladéklerakó környéki talajszennyeződések.

A jó fizikai, kémiai és vízgazdálkodási tulajdonságú talaj az optimális. Minden talajművelési eljárásnak a talajélet megőrzését és fenntartását kell szolgálnia. Előnyben kell részesíteni a takarónövényes technológiákat. Az erózióknak kitett területeken eróziót csökkentő talajművelést kell folytatni.

A földhasználó kötelezettsége a természet- és környezetvédelmi, vízvédelmi, állategészségügyi szabályok figyelembe vétele; erdősáv telepítése; talajkímélő legeltetés; talajjavítás; a termőréteg megőrzése; a talajidegen anyagoktól (hulladék) való védelem stb.

A termőföld más célú hasznosítása esetén a beruházónak, üzemeltetőnek gondoskodnia kell a termőréteg megmentéséről. Az előzőekben már említettem, hogy a Kvt. szerint a beruházás megkezdése előtt gondoskodni kell a termőréteg megfelelő letermeléséről és termőtalajkénti felhasználásáról. A két törvény által egybevágoan meghatározott követelmény érvényesülését gátolják a megvalósítás költségei.

1.3.4. A földvédelem – a termőföld mennyiségi védelme (a más célú hasznosítás korlátai)

A termőföld más célú hasznosítása engedélyhez kötött. Ilyen a mezőgazdasági használatától eltérés, ideiglenesen és véglegesen, amelynek révén alkalmatlanná válik a föld mezőgazdasági hasznosításra. Szintén ide tartozik a külterületi föld belterületbe vonása, a mezőgazdasági művelés alatt álló belterületi ingatlan célja szerinti használata és a nem talajvédelmi jellegű véderdő telepítése. A termőföld más célú hasznosítása esetén földvédelmi járulékot kell fizetnie a földhasználónak.

A más célú hasznosítást az illetékes földhivatal engedélyezi, a földhasználó kérelmére. A Tftv. szerint termőföldet más célú hasznosítással járó beruházás céljára csak kivételesen, elsősorban a gyengébb minőségű földek igénybevételeével lehet felhasználni.

A szőlő, gyümölcsös, öntözésre berendezett terület, átlagosnál jobb minőségű termőföld csak különösen indokolt esetben és csak helyhez kötött beruházás céljára vehető igénybe. Hulladéklerakók számára a mezőgazdasági művelésre alkalmatlan vagy gyenge minőségű terület jelölhető ki, a környezetvédelmi előírások figyelembe vételével.

Az igénybevételt a szükséges és elégséges mércének megfelelően a lehető legkisebb területre kell korlátozni. A más célú hasznosítás lehet ideiglenes és végleges.

Ideiglenes jellegű más célú hasznosítás esetén az engedély csak határozott időre, maximum öt évre szólhat. A más célú hasznosítás megszűnése után a területet alkalmassá kell tenni a mezőgazdasági, illetve erdőgazdasági termelés céljára. Az eredeti állapot helyre kell állítani.

A művelési ág megváltoztatásának esetében érintetlenül marad a terület termőföld jellege. A földhasználónak bejelentési kötelezettsége van a földhivatal felé.

Ha az érintett terület természetvédelmi oltalom alatt áll, a művelési ág megváltoztatásához a természetvédelmi igazgatóság, illetve a nemzeti park igazgatóság engedélye szükséges.

Abban az esetben, ha a természetvédelmi engedély hiányában, vagy attól eltérően történt a művelési ág megváltoztatása, úgy a földhasználót az eredeti állapot helyreállításának kötelezettségén túl földvédelmi bírság is terheli. Az 1996. évi LIII. tv. a természet védelméről természetvédelmi bírság kiszabását is lehetővé teszi.

1.3.5. Földvédelmi bírság, környezetvédelmi bírság, talajvédelmi bírság

A földvédelem eszközrendszere összetett. Vannak földvédelmi jellegűek (pl. földvédelmi bírság), környezetvédelmi jellegűek (pl. környezetvédelmi bírság). A környezetvédelmi bírság közigazgatási jellegű. Ennek kiszabásához az szükséges, hogy valaki túllépje a külön jogszabályban meghatározott határértéket (szennyezőanyag-koncentrációt).

Az 1976. évi első Környezetvédelmi törvény óta máig nem sikerült a talajra e normákat kidolgozni. Így kialakult az a gyakorlat, hogy a talaj, a föld védelmében kerülő úton lehet bírságot kiszabni, azaz szennyvízbírság formájában, ha a szennyezés veszélyezteti a talajvizet.

Igazgatási eszköz a környezeti hatásvizsgálat, amely feltétele a növényvédőszer gyártás, a szemételep létesítése, a főutak építése engedélyezésének.

A földvédelmi bírság szankció, kiszabásához a jogellenességen kívül felróhatóság is szükséges.

A Tftv. 55. §-a határozza meg eseteit:

- Hasznosítási kötelezettség elmulasztása;
- Időleges hasznosítás esetén, ha a földet alacsonyabb minőségi osztályban bocsátják vissza;
- Természetvédelmi terület művelési ágának engedély nélküli, vagy attól eltérő megváltoztatása;
- Más célú hasznosítás engedély nélkül, vagy attól eltérően.

A bírság ismételten is kiszabható. Befizetése a határozat jogerőre emelkedésétől számított 30 napon belül esedékes. Fizetése alól nem adható felmentés, részletfizetési kedvezmény, vagy egyéb kedvezmény.

A bírság mértékét a Tftv. 2. számú melléklete tartalmazza.

A Tftv. 77–78. §-a tárgyalja a talajvédelmi bírságot. A talajvédelmi bírságot talajvédelmi kötelezettségek, követelmények felróható, súlyos megsértése esetén kell fizetni. Ismételten is kiszabható. A bírság megfizetése nem mentesít a szabálysértési felelősség

alól. Felmentés, részletfizetési és egyéb kedvezmény nem adható a fizetés alól. Összegét az étkezési búza érvényes garantált árával határozzák meg.

1.4. Hatásvizsgálat szabályozása a földvédelemhez kapcsolódóan

A környezeti hatásvizsgálat elvégzéséhez kötött tevékenységek köréről és az ezzel kapcsolatos hatósági eljárás részletes szabályairól a 20/2001. (II. 14.) Korm. rend. (a továbbiakban: Khr.) rendelkezik.

Hatásviselőként valamennyi környezeti elemet, így a földet, vizet, levegőt, épített környezetet, azok folyamatait, rendszerét, szerkezetét is figyelembe kell venni.

A környezetvédelmi hatásvizsgálat köteles tevékenységek köre nem megfelelő (a Khr. „A” és „B” sz. melléklete tartalmazza). Ezt jól példázza az, hogy a mezőgazdasághoz kapcsolódó Környezetvédelmi hatásvizsgálat köteles tevékenységek listája Magyarországon három tételt tartalmaz: baromfitelep, sertéstelep esetén, illetve erdőterület igénybevételekor 50 ha erdő faállományának kitermelésétől. Nem tartalmazza a Khr. a természetközeli területek mezőgazdasági művelésbe vonását, az intenzív halgazdálkodást. E tételeket – véleményem szerint – fel kell venni a listába.

A tarlóégetés ma az országban a 21/2001. (II. 14.) Korm. rend. szerint bejelentésköteles, illetve feltételekhez köthető, tiltott tevékenység. A mezőgazdaság széndioxid-kibocsátása még nincs kellő pontossággal mérve, dokumentálva, miközben növényegészségügyi okokból a tarlóégetés megfelel.

A mezőgazdasági széndioxid-kibocsátás csökkentése érdekében szükséges az előírt követelmények szigorítása, valamint emellett szükséges lenne a mezőgazdasági termelés szakképesítéshez kötése, a helyettesítő megoldások állami támogatása. Mint köztudott az égetés nemcsak a levegőt károsítja, hanem a talajt, földet is.

1. A vízvédelem hatályos jogi szabályozása

2.1. A vízvédelem tárgyköre

Az első magyar vízügyi törvényt – az 1885. évi XXIII. törvénycikket – hatályon kívül helyező 1964. évi IV. törvény azt juttatta érvényre, hogy a vizek társadalmi tulajdonban vannak, a velük való rendelkezés elsődlegesen az államot illeti. A vizek kizárólagos állami tulajdonát hangsúlyozta. Az új törvény megalkotását szükségessé tette a politikai, gazdasági és tulajdonviszonyokban, a társadalom alapintézményeiben bekövetkezett változás.

A vízvédelem tárgykörét a Kvt. és az 1995. évi LVII. vízügyi törvény hasonlóan fogalmazza meg. A Kvt. 18. § (1) bek. szerint a vizek védelme a felszíni és a felszín alatti vizekre – az ásványvizeket és gyógyvizeket is ide értve – azok készleteire, minőségére és mennyiségére, a felszíni vizek medrére és partjára és a víztartó képződményekre terjed ki.

A vízügyi törvény szerint a vízvédelem az előzőeken túlmenően kiterjed olyan vízi munkákra, vízi létesítményekre is, amelyek a vizek lefolyási, áramlási viszonyait, mennyiségét, minőségét, medrének vagy partjának állapotát érintik. A vízvédelem tárgykörébe vonja a lakossági és gazdasági vízigények kielégítésének rendszerét, módját. A vízügyi törvény 1. § (1) bek. a) pontja szerint a víz fogalmi körébe tartoznak a felszíni és felszín alatti vizek, tekintet nélkül eredetükre, hőfokukra, vegyi összetételükre, ásványi

tartalmukra. A vízvédelem tárgyköre bővebb, beletartozik az egész hidrogeológiai rendszer. Ezen rendszer része a vízi környezet talaja, az ásványi kőzet, amely egyben a földvédelem tárgykörébe is tartozik.

A Ptk. 172. §-a szerint – a törvény eltérő rendelkezése hiányában – kizárólag az állam tulajdonában vannak a folyóvizek, csatornák, természetes tavak, azok medre, a folyóvíz elhagyott medre, a folyóvízben keletkezett sziget, az országos vízi utak, a föld méhének kincsei, a mélységi vizek, ásványi és gyógyvizek:

A vízügyi törvény szerint az állam kizárólagos tulajdonában vannak a felszín alatti vizek és azok természetes víztartó képződményei; jelentősebb természetes tavak (így a Balaton, Velencei-tó, Fertő tó stb.), államhatárt alkotó, vagy metsző folyók, patakok, ezek medre, holtágak, csatornák, tározók; folyóvízben keletkezett sziget valamint a törvény mellékletében felsorolt más folyók, patakok, holtágak, mellékágak, csatornák, tározók, árvízvédelmi fővédvonalak és egyéb vízi létesítmények.

A vízvédelmi szabályok több jogszabályban jelennek meg. Ezek közül a legfontosabbak: az 1995. évi LIII. törvény (környezetvédelmi törvény) 18–21. §-a; az 1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról; a 33/2000. (III. 17.) Korm. rendelet a felszín alatti vizek minőségéről; a 203/2001. (X. 26.) Korm. rendelet a felszíni vizek minőségi védelméről; a 49/2001. (IV. 3.) Korm. rendelet a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről; a 50/2001. (IV. 3.) Korm. rendelet a szennyvizek mezőgazdasági felhasználásának és kezelésének szabályairól.

2.2. A víz védelme a Kvt. és a vízügyi törvény összevetésével

A Kvt. 19. §-a szerint a víz kitermelésének és felhasználásának feltételeit – vízkészlet-típusonként – a területi adottságoknak megfelelően, igénybevételi határérték figyelembevételével kell megállapítani. Általános feltételeket tartalmaz a törvény a víz igénybevétele és felhasználása kapcsán. Igénybevétel esetén gondoskodni kell a víz, mint tájalkotó tényező fennmaradásáról, a vízi és vízközi élővilág fennmaradásának biztosításáról, a vizek mennyiségi és minőségi körülményeinek megőrzéséről.

A törvény fokozott védelem alá helyezi az ivóvízellátást, az ásványvizeket és gyógyvizeket, az üdülési, sportolási, terápiás hasznosításra kijelölt vizeket, valamint a természet védelme szempontjából jelentős vizeket.

A vízügyi törvény is hasonló általános előírásokat fogalmaz meg. Ezek közül kiemelkedő a felszín alatti vizek igénybevételének mértékére vonatkozó szabályozás. A 15. § (1) bek. szerint a felszín alatti vizeket csak olyan mértékben szabad igénybe venni, hogy a vízkivétel és a vízutánpótlás egyensúlya minőségi károsodás nélkül megmaradjon.

A Kvt. 21. § (1) bek-e értelmében a vizek igénybevétele, terhelése csak olyan módon történhet, amely a természetes folyamatokat és a vizek mennyiségi, minőségi megújulását nem veszélyezteti.

2.3. A vizek mennyiségi védelme

A védelem átfogja a vízgazdálkodást, a vizek természetes viszonyainak megváltozására vonatkozó szabályokat, a vízigények kielégítésére vonatkozó szabályokat, valamint a vizek igénybevételéért fizetendő díjak és járulékok megállapítására irányuló szabályokat, a vízjogi engedélyezési rendszert.

A vízgazdálkodás magába foglalja a vízkészlet hasznosítást, a vízkészlet védelmét, a szennyvízgazdálkodást, szennyvíztisztítást, a vízszennyezés megakadályozását, vízi létesítmények létesítésének szabályozását, a víz igénybevételeért járó díjak megállapítását.

A vízigényeket az igények nemzetgazdasági jelentősége szerinti sorrendben és az indokolt szükséglet alapulvételével kell kielégíteni. Nem szabad kielégíteni, ha indokolatlan, a vízkészlet mennyiségi és minőségi védelmének érdekét sérti.

A vízkészleteket elsősorban a szabad – még le nem kötött – vízkészletből kell kielégíteni, csak indokolt esetben lehet a már lekötött vízkészletből is.

A vízügyi törvény 15. § (4) bek. szerint a vízigények kielégítésének sorrendje a következő: 1. létfenntartási ivó és közegészségügyi, katasztrófa-elhárítási; 2. gyógyászati, valamint a lakosság ellátását közvetlenül szolgáló termelő- és szolgáltató tevékenységgel járó; 3. állattartási, haltenyésztési; 4. természetvédelmi; 5. gazdasági; 6. egyéb (sport, üdülési, fürdési, idegenforgalmi) vízhasználat.

Ha a vízhasználatot korlátozni kell, akkor a korlátozás sorrendje a kielégítési sorrendet megfordítva történhet. A létfenntartási vízhasználatot kivéve minden más használati módot korlátozni, szüneteltetni lehet, meg is lehet szüntetni végső esetben. A korlátozás kártalanítás nélkül vehető igénybe.

A vizek természetes lefolyását csak vízügyi engedéllyel lehet megváltoztatni az előírások megtartásával. Aki önkényesen mégis megváltoztatja és ezzel más hátrányos helyzetbe hoz, vagy kárt okoz, az eredeti állapot visszaállítására és a károk megtérítésére köteles.

Vízjogi engedély szükséges a vízügyi törvény 28. § (1) bek-e értelmében- a jogszabályban meghatározott kivételektől eltekintve- minden vízmunka elvégzéséhez, vízi létesítmény megépítéséhez, átalakításához és megszüntetéséhez (létesítési engedély), annak használatbavételéhez, üzemeltetéséhez, valamint minden vízhasználatához (üzemeltetési engedély).

A vízjogi létesítési engedélyt az építtető, beruházó, a vízjogi üzemeltetési engedélyt az üzemeltető köteles megszerezni.

Hatósági jogkörben eljáró szervek: első fokon a terület szerint illetékes vízügyi igazgatóság, másodfokon az Országos Vízügyi Főigazgatóságjár el. A helyi vízgazdálkodási jogkört első fokon a települési önkormányzat jegyzője, másodfokon a megyei (fővárosi) közigazgatási hivatal gyakorolja.

A mennyiségi vízvédelem eszközének tekinthető a felhasznált vízkészletért fizetendő felhasználói hozzájárulás, és a díjak. Az ivóvízért, a mezőgazdasági vagy ipari felhasználás céljára szolgáló vízért vízdíjat kell fizetni.

A csatornadíj alapja a mért szennyvízmennyiség, mérés hiányában a csatornaműbe bekötött ingatlanon felhasznált teljes vízmennyiség.

A vízhasználó és az üzemi fogyasztó vízkészlet-járulékot köteles fizetni. Vízhasználó, aki vízjogi engedély-köteles tevékenységet folytat, kivéve, ha mentesül a fizetés alól.

Üzemi fogyasztó az, aki ivóvizet szolgáltató közműről saját gazdasági célú vízhasznosításához évi 10.000 m³-nél nagyobb vízmennyiséget használ.

2.4. A vizek minőségi védelme

A védelem átfogja a vizek tisztaságának biztosítását, káros hatásoktól való megóvását, a vízszennyezők elleni szankciók alkalmazását, a vízminőség megóvásához szüksé-

ges védőterületek kialakításának szabályozását, az árvíz- és medervédelmet, valamint a szennyvízkezelést. A vízügyi törvény adja meg a szabályozás alapjait.

A vizet minden olyan behatástól védeni kell, amely azok fizikai, kémiai és biológiai tulajdonságát, természetes minőségét hátrányosan megváltoztathatja. Gondoskodni kell, hogy ne szennyezzék, ne fertőzzék a vizeket.

Fertőző vagy károsan szennyező anyagot a talajban elhelyezni csak olyan módon szabad, hogy a felszín alatti vizeket ne veszélyeztesse.

A vízminőség-védelem alaprendszere nem alakult ki. A vízi munkák végzése, vízi létesítmények üzemeltetése, vízhasználatok felfüggesztése, betiltása a sajátos szankció-rendszerhez tartoznak.

Leggyakoribb szankciórendszer a szennyvízbírság és csatornabírság. Mindkettő alapeleme a határértékek meghatározása. Ezeket jogszabályban határozzák meg. A határérték túllépését bírsággal büntetik.

A vízügyi hatóság egyedi határértéket állapíthat meg. Az előírtnál kedvezőbbet, illetve a jogszabályban előírtnál szigorúbbat

A szennyvízbírság alapbírságból, módosított bírságból és progresszív bírságból áll.

2.5. A felszín alatti vizek védelme

A 33/2000. (III. 17.) Korm. rendelet szabályozza a felszín alatti vizek minőségét érintő tevékenységgel összefüggő egyes feladatokat.

A rendelet meghatározza a felszín alatti víz fogalmát: minden a föld felszíne alatt a telített zónában elhelyezkedő víz, amely közvetlen érintkezésben van a földtani közeggel.

A kötelezettségek közül elsőként a szennyezések elkerülését kell megemlíteni, illetve minden olyan kötelezettséget, amely ezzel összefügg. A határértéket meghaladó szennyezés esetén kármentesítést kell végezni. Erre az köteles, aki a tevékenységet folytatta, folytatja, illetve, aki a környezeti kárért való felelősséget átvállalja.

A felszín alatti vizek védelmében kötelezettségeket és tilalmakat sorol fel a rendelet. Közvetlen engedélyezési szabályokat vezet be. Engedélyköteles tevékenység a kockázatos anyag elhelyezése.

A rendelet tilalmainak megszegése vagy jogerős kármentesítési műszaki beavatkozásra vonatkozó határozat végre nem hajtása esetén a tevékenységet folytató felszín alatti bírságot köteles fizetni.

2.6. A felszíni vizek védelme

A védelmet a 203/2001. (X. 26.) Korm. rendelet szabályozza. Megfogalmazza a felszíni víz fogalmát, miszerint ez alá tartozik a föld felszínén lévő minden állóvíz, vízfolyás vize, valamint a térszínen lefolyó minden víz.

A felszíni vizek jó állapotának megőrzése a kibocsátó kötelessége. Köteles a kibocsátott szenny- vagy használtvizet az elérhető legjobb gyártási és szennyvíztisztítási technológia alapján elvárható mértékben, illetve a befogadóra érvényes vízminőségi követelmények szerint meghatározott szintre megtisztítani.

2.7. A szennyvizek mezőgazdasági felhasználásának és kezelésének szabályai

Az 50/2001. (IV. 3.) Korm. rendelet célja, hogy egyes szennyvizek mezőgazdasági területen való szakszerű felhasználásával elkerülhetővé váljanak a talajra, a felszíni és felszín alatti vizekre, az emberek egészségére, a növényekre, állatokra gyakorolt káros hatások. A rendelet szabályozza a szennyvízelvezető műben tisztított szennyvíziszap mezőgazdasági területre kijutását, felhasználásának feltételeit. Szennyvíz és szennyvíziszap mezőgazdasági felhasználása engedélyhez kötött tevékenység, és adott területre legfeljebb öt éves időtartamra engedélyezhető.

Tisztítatlan szennyvíz, nyersiszap, kezeletlen települési folyékony hulladék a mezőgazdaságban nem használható fel. Termőföldön szennyvíziszap nem tárolható. A szennyvíziszapot a talaj felszíne alá kell juttatni, ha a felszínre történik, azt azonnal be kell dolgozni. A szennyvíz és szennyvíziszap felhasználása tilos zöldség- és gyümölcsnövények és talaj-közi gyümölcsök termesztése esetén az adott évben, valamint az előtte lévő évben.

Tilos a szennyvíz felhasználása védett természeti területen, valamint rét és legelő művelési ágban hasznosított területen.

2.8. A vizek mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezéssel szembeni védelme

A 49/2001. (IV.3.) Korm. rendelet a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát-szennyezéssel szembeni védelmét szabályozza. A rendelet hatálya a felszíni és felszín alatti vizekre, valamint ezzel összefüggésben a mezőgazdasági tevékenységekre és mezőgazdasági tevékenységet folytatókra terjed ki. A nitrátszennyezés fogalmát a rendelet 3. § d) pontja határozza meg: a mezőgazdasági eredetű nitrogénvegyületek vízi környezetbe történő közvetlen vagy közvetett bejutása, aminek következtében az élővilág és a vizek rendeltetésszerű felhasználása veszélybe kerül, romlik a vizek esztétikai értéke. A vizek nitrátszennyezéssel szembeni érzékenysége alapján kell kijelölni a nitrátérzékeny területeket. Ilyen érzékeny területek például a jelentősebb tavaink, illetve vízgyűjtő területük (Balaton, Fertő tó, Velencei-tó), karsztos területek stb.

A rendelet 6. §-a a vizek védelmét szolgáló intézkedéseket szabályozza.

A rendelet mellékletében a jó mezőgazdasági gyakorlat szabályai találhatók a vizek nitrátszennyezésének megelőzése, csökkentése érdekében. Ilyen szabály például, hogy törekedni kell a minél nagyobb növényborítottságra, öntözés csak öntözési talajtani szakvélemény és erre alapozott műszaki terv alapján kiadott vízjogi engedéllyel végezhető. A rendelet 2. számú melléklete felsorolja a nitrátérzékeny területen lévő településeket. 1504 település található itt, és a bányatavak 300 m-es parti sávja.

A rendelet előírásait 2002. január 1-től kell alkalmazni, célja a vizek védelme a mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezéssel szemben, továbbá a vizek meglévő nitrát szennyezettségének csökkentése.

2.9. A felszíni és felszín alatti vizek állapota Csongrád megyében

A megye területének felét veszélyeztetik a Tiszán és mellékfolyóin levonuló árhullámok. Vízhatalom problémák miatt, felszíni vízfolyásaink inkább csak mezőgazdasági célokra használhatók fel. A megye élővizeinek a minőségére alapvető hatással van a folyók országhatáron túlról érkező szennyezettsége.

Ezt a helyzetet rontja a települések szennyvizei, illetve a mezőgazdasági területekről elfolyó szennyezett többletvizek. Gyakori károkozó a belvíz. Leginkább a szántó károsodik.

A felszín alatti vizek közül a talajvizet öntözésre használják fel, de még külterületi vízellátásra is igénybe veszik.

Magyarországon a 30 °C feletti kifolyó hőmérsékletű vizeket tekintjük hévíznek. Ezek Csongrád megye egész területén megtalálhatók, hőmérsékletük a 80–100 °C-ot is eléri.

A felszíni és felszín alatti vizeink állapota sok vitára ad alapot, mind mennyiségi, mind minőségi szempontból.

III Összegzés

A környezetnek az elhatározott feladatok és tevékenységek igényei szerinti átalakításával, a természeti erőforrások kikapcsolásával járó rohamos mesterséges energiárfordítás-növelési kényszer káros változásokat indít el a környezetben. Egyre nagyobb számban jelentkeznek a problémák, amelyek kedvezőtlenül hatnak a termelésre, a helyi társadalomra és az emberi létfeltételekre. A negatív jelenségek többségükben energia-intenzív földhasználat, és az ezzel járó növekvő közvetlen (üzemanyag) és közvetett (műtrágya, növényvédő szer) energia-bevitel környezetterhelő hatásának tulajdoníthatók.

A következő táblázat³ mutatja Magyarországon a szervesztrágya-felhasználást, a műtrágya-felhasználást és a növényvédőszer-felhasználást a mezőgazdaságban az 1950-es, 1970-es, és az 1990-es években.

Időszak	Műtrágya-felhasználás (kg/ha/év)	Szervesztrágya- felhasználás (ha/év)	Növényvédőszer- felhasználás (kg/ha/év)
1956–1960	24,3	3,74	2,3
1976–1980	272,2	2,65	12,2
1995	44,6	1,25	4,0

Jól tükrözik az adatok, hogy a szervesztrágya-felhasználás az évtizedek során egyre csökkent, míg a műtrágya-felhasználás a 70-es évekre óriásira emelkedett, azonban 90-re visszaesett. A növényvédő szerek használata is nagy mértékben növekedett az elmúlt évtizedek alatt.

A negatív jelenségek első jelei a 70-es évektől már Magyarországon is megmutatkoztak. Ilyen például a termőtalaj pusztulása (savanyodás, láposodás, szikesedés, sivatagosodás, kiszáradás, talajszerkezet romlása stb.), a növényi és állati genetikai alapok beszűkülése, a faji sokféleség csökkenése, gyomosodás, mezőgazdasági, ipari, közlekedési és kommunális eredetű szennyeződés.

Az emberi létfeltételek közvetlen veszélyeztetettségére utalnak a vadon élő növény- és állatfajok, természetes élőhelyek veszélyeztetettsége, élővizek, talajvíz, rétegvíz,

³ ÁNGYÁN JÓZSEF: *Mezőgazdasági Statisztikai Zsebkönyvek*. Bp., 1991. és a Mezőgazdasági Statisztikai Zsebkönyvek adatai alapján.

ivóvízbázisok elszennyeződése, szermaradványok kiszámíthatatlan hatása az emberre, élőlényekre.

Irodalom

- ÁNGYÁN JÓZSEF: *Mezőgazdasági Statisztikai Zsebkönyvek*. Bp., 1991.
- BÁNDI GYULA: *Környezetvédelmi jog, Természeti és Társadalmi Környezetünk*. ELTE, Természettudományi Kar, Bp. 1996.
- BÁNDI GYULA: *Környezetvédelmi jog*. Osiris Kiadó, Bp. 2001.
- Csongrád Megye Agrár- Környezetvédelmi programja. 2002.
- FODOR LÁSZLÓ: *Integratív környezetjog*. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2000.
- FODOR LÁSZLÓ: *Környezetjog előadások*. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2001.
- JUHÁSZ ISTVÁN: *Nemzeti Agrár környezetvédelmi Program I.* Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium agrár-környezetgazdálkodási tanulmánykötetek. Bp. 1999.
- OBERT FERENC: *Környezetvédelem és környezeti bűnözés Magyarországon. Belügyi Szemle*, 2000/12.
- A Polgári Törvénykönyv magyarázata*, I. kötet. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Bp. 1992.
- RAKONCZAI JÁNOS: *Csongrád megye környezetvédelmi stratégiája és operatív programja I.*, Szegedi Tudományegyetem Természeti földrajzi Tanszék Kiadványa, Szeged, 2000.
- TÓTH LAJOS: *Gondolatok a termőföldre vonatkozó jogalkotásról. Acta Jur. et Pol. Szeged*, Tomus LIX. Fasciculus 17., 2001.

ERIKA FARKAS CSAMANGÓ

DIE GELTENDE RECHTSREGELUNG VOM BODEN- UND WASSERSCHUTZES

(Zusammenfassung)

Die Abhandlung gibt einen Überblick von dem derzeitigen Boden- und Wasserschutzregelung im ungarischen Rechtsgebiet. Ihres Hauptziel ist, den Schutz dieser zwei Umweltgrundbegriffen so darzustellen, dass das Gesetz LIII. von 1995 als Rahmengesetz, mit den ausführlichen Rechtsnormen des Nährbodens und des Wassers verglichen wird, also mit den Gesetz LV. von 1994 über die Nährboden und mit den Gesetz LVII. von 1995 über die Wasserwirtschaft. Sie enthüllt die Ähnlichkeiten und die Unterschiede, prüft die entsprechenden Paragraphen über dieses Thema. Im Rahmen des Boden- und Wasserschutzes geht das Werk auf den Zustand der Umwelt im Komitat Csongrád ein. Es legt die derzeitigen Umweltsproblemen des Komitates mit der Berücksichtigung der lokalen Eigenschaften klar, gibt es darauf Vorschläge.

In dem zweiten Teil: beschäftigt sich der Aufsatz mit anderen Vollzugsregeln die zum Titel passen.

In der Zusammenfassung werden die ungünstigen, negativen Wirkungen von der Landwirtschaft, der Bodenbenutzung und der Wasserwirtschaft auf die lokale Gesellschaft, auf das menschliche Leben und auf die Umwelt mit statistischen Daten begründet.